

АНОТАЦІЯ

Бондаренко Л.Г. Механізми взаємодії влади та громадськості у вирішенні сучасних проблем інклюзії в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії 281 – Публічне управління та адміністрування (Галузь знань 28 – Публічне управління та адміністрування). – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харків, 2026.

У дисертаційній роботі вирішено актуальне науково-практичне завдання щодо вдосконалення механізмів взаємодії влади та громадськості у вирішенні сучасних проблем інклюзії в Україні.

В обґрунтуванні актуальності теми дисертаційного дослідження зазначається, що в умовах сучасних викликів, війни, внутрішнього переміщення населення, зростання кількості осіб з інвалідністю та ветеранів, інклюзивний розвиток стає стратегічним пріоритетом системи публічного управління. Забезпечення доступу до послуг та участі громадян у прийнятті рішень потребує вдосконалення механізмів діалогу влади і громадськості, адже саме партнерська взаємодія, контроль і спільні ініціативи формують стійкі інклюзивні практики та зміцнюють соціальну згуртованість громад.

Відзначено, що євроінтеграційний курс України, який передбачає впровадження європейських стандартів інклюзії, соціального захисту та активної участі громадськості у публічному управлінні, також підкреслює стратегічну важливість діалогу між владою та суспільством, що формує інклюзивне середовище.

Систематизовано науковий дискурс щодо взаємодії влади та громадськості у вирішенні сучасних проблем інклюзії через виокремлення кілька ключових напрямів: економічний, як рівний доступ до ринку праці та підприємництва; фінансовий, як можливість користування кредитами, платежами й страховими послугами; соціальний, як участь у суспільному та культурному житті; освітній, як доступ до якісної освіти для осіб з особливими потребами; гендерний та

етнічний, як забезпечення рівних прав і культурної рівності. Реалізація цих напрямів потребує комплексного підходу та інтеграції інклюзивних принципів у державні програми й нормативні документи.

Досліджено проблему сутності та змісту механізму взаємодії влади та громадськості у вирішенні проблем інклюзії, як багатовимірної системи публічного управління, що поєднує правові, організаційні, комунікаційні та соціокультурні інструменти. Він функціонує як платформа координації зусиль, де громадськість виступає активним співсуб'єктом управління, що забезпечує створення стійкої моделі співробітництва, здатної ефективно реагувати на виклики гібридних загроз і забезпечувати рівність та справедливість.

Охарактеризовано засади публічного управління щодо інклюзивного середовища та «включення» різних соціальних груп у суспільне життя. Визначено, що інклюзія у публічному управлінні постає як управлінська парадигма, що забезпечує рівні можливості участі для всіх членів суспільства та переходить від формальної до фактичної рівності. Вона є відповіддю на виклики соціальної фрагментації й нерівності та має системний характер, охоплюючи освіту, охорону здоров'я, соціальні послуги, ринок праці, інфраструктуру й доступ до інформації.

Причому, однією з фундаментальних засад публічного управління щодо інклюзивного середовища є розвиток компетентностей у сфері комунікації, фасилітації, медіації та роботи з різними соціальними групами, що враховує різні форми вразливості населення – від віку й стану здоров'я до міграційного статусу, гендеру та цифрової компетентності.

Систематизовано нормативно-правове підґрунтя взаємодії влади та громадськості. Закони України відіграють ключову роль у формуванні правових механізмів взаємодії влади та громадськості у сфері інклюзії. Зокрема, Закон «Про громадські об'єднання», Закон «Про благодійну діяльність» та акти щодо консультацій з громадськістю регламентують участь громадян у розробленні й оцінюванні програм. Вони спрямовані на забезпечення доступності та якості публічних послуг, а також підтримку інклюзивної освіти, реабілітації та зайнятості.

Проаналізовано сучасний стан та проблеми становлення механізмів взаємодії влади та громадськості у вирішенні проблем інклюзії в Україні. Відзначено, що попри значний прогрес у громадах, працівники соціальних служб потребують підготовки й підвищення кваліфікації фахівців. Важливим інструментом є інклюзивні ресурсні центри, що забезпечують підтримку дітей з особливими освітніми потребами та фінансуються з місцевих бюджетів. Рівень цифровізації у взаємодії влади та громадськості залишається недостатнім, адже основними каналами інформування є лише сайти рад та сторінки у соцмережах, що обмежує доступність і ефективність комунікації. Це свідчить про потребу у розвитку сучасних цифрових сервісів та інтеграції інструментів електронної демократії для ширшого залучення громадян.

На основі компаративного аналізу адаптовано зарубіжний досвід. Виокремлено моделі інклюзивного управління, що демонструють комплексний підхід від планування до оцінювання результатів. Європейська модель базується на принципах універсального дизайну та доступності, Скандинавські країни – на партнерстві й освіті для всіх, а США, Канада та Велика Британія інституціоналізували інклюзію як стандарт публічного управління. Узагальнення цих практик підтверджує потребу правових гарантій, інституційної спроможності та активної участі громадян.

Обґрунтовано концептуальну модель розвитку взаємодії влади та громадськості, яка розглядається як чинник підвищення ефективності. Розроблена модель взаємодії влади та громадськості у сфері інклюзії передбачає перехід від політики «виключення» до політики «включення», де кожна соціальна група розглядається як ресурс розвитку. Її мета – забезпечення рівних можливостей, соціальної згуртованості та підвищення якості життя громадян. Реалізація здійснюється через законодавчі, програмні, фінансові та цифрові механізми на національному й місцевому рівнях.

Визначено напрями вдосконалення інклюзивного управління, що поєднують розвиток горизонтальної взаємодії, консультацій та громадського моніторингу з індивідуалізацією послуг і мультидисциплінарними командами. Перехід до результатно-орієнтованих стандартів передбачає прозорість через

реєстри надавачів і отримувачів та якісний моніторинг. Перспективними є цифровізація, аналітичні платформи й формування культури інклюзії через освітні програми та інформаційні кампанії.

Систематизовано наявну сукупність форм, засобів та інструментів вдосконалення вказаних механізмів. Система заходів формування інклюзивного середовища на місцевому рівні ґрунтується на принципах Національної стратегії безбар'єрності, що охоплюють фізичну, цифрову, освітню та соціально-економічну складові. Взаємодія влади й громадськості реалізується через соціальне замовлення, громадський контроль та просвітницькі кампанії. У період гібридних загроз важливими є інтеграційні та денні центри для вразливих груп, а також кар'єрні й бізнес-хаби, що забезпечують професійну реалізацію та економічну незалежність. У комплексі ці заходи зміцнюють соціальну згуртованість і стійкість громад.

У дисертаційному дослідженні доведено, що розвиток механізмів взаємодії влади та громадськості у вирішенні сучасних проблем інклюзії в Україні потребує системної модернізації. Ключовими напрямками є підвищення рівня цифрової грамотності населення та трансформація міжвідомчої координації, що забезпечує ефективність і стійкість інклюзивної політики.

Ключові слова: публічне управління, інклюзія, інклюзивна політика, взаємодія влади і громадськості, механізми публічного управління, гібридні загрози, система заходів щодо інклюзії, «включення» соціальних груп, соціальна інтеграція вимушених переселенців в громадські процеси; доступність, громадянське суспільство, участь громадськості, підхід можливостей, права осіб з інвалідністю, соціальний капітал.